

Bryssel 2.6.2020
COM(2020) 217 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Varojen takaisinmaksu ja menetetyksi tuomitseminen:

takeet sille, että rikos ei kannata

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO.....	2
1.1.	Direktiivin 2014/42/EU tavoitteet ja keskeiset osatekijät	2
1.2.	EU:n oikeudellinen kehys, jolla on merkitystä laittomasti hankittujen varojen jäljittämisen, tunnistamisen, jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen yhteydessä	3
1.3.	Kertomuksen tarkoitus ja rakenne, tietojen kerääminen ja menetelmä	4
2.	DIREKTIIVIN TÄYTÄNTÖÖNPANON ARVIOINTI.....	5
2.1.	Yleisarviointi ja direktiivin vaikutus kansallisiin varojen takaisinhankejärjestelmiin	5
2.2.	Jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimenpiteiden yksityiskohtainen arviointi.....	6
2.2.1.	Määritelmät (2 artikla)	6
2.2.2.	Soveltamisala (3 artikla)	6
2.2.3.	Menetetyksi tuomitseminen (4 artikla).....	7
2.2.4.	Laajennettu menetetyksi tuomitseminen (5 artikla)	8
2.2.5.	Kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen (6 artikla).....	10
2.2.6.	Jäädyttäminen (7 artikla)	11
2.2.7.	Suojalauseke (8 artikla)	11
2.2.8.	Tehokas menetetyksi tuomitseminen ja täytäntöönpano (9 artikla).....	13
2.2.9.	Jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointi (10 artikla)	13
2.2.10.	Tilastot (11 artikla).....	14
3.	TUOMIOON PERUSTUMATONTA MENETETYKSI TUOMITSEMISTA KOSKEVIEN UUSIEN YHTEISTEN SÄÄNTÖJEN KÄYTTÖÖNOTON TOTEUTETTAVUUDEN JA MAHDOLLISTEN ETUJEN ARVIOINTI	15
4.	LAITTOMASTI HANKITTUJEN VAROJEN TUNNISTAMINEN JA JÄLJITTÄMINEN	17
5.	KANSAINVÄLINEN ULOTTUVUUS JA VAROJEN TAKAISINHANKINTA	18
6.	PÄÄTELMÄT JA JATKOTOIMET.....	19

1. JOHDANTO

1.1. Direktiivin 2014/42/EU tavoitteet ja keskeiset osatekijät

Järjestäytynyt rikollisuus on yksi suurimmista Euroopan unionin turvallisuuteen kohdistuvista uhkista. Europolin mukaan Euroopassa on tällä hetkellä tutkinnan kohteena yli 5 000 järjestäytynyttä rikollisryhmää.¹ Järjestäytynyt rikollisuus on voittokeskeistä, ja sen laiton toiminta on erittäin tuottavaa: järjestäytyneen rikollisuuden hyödyn arvioidaan tällä hetkellä olevan EU:ssa noin 110 miljardia euroa vuodessa.²

Europol arvioi, että EU:ssa vain noin kaksi prosenttia rikoshyödyistä jäädytetään ja yksi prosentti tuomitaan menetetyksi. Tämä antaa järjestäytyneille rikollisryhmille mahdollisuuden investoida rikollisen toimintansa laajentamiseen ja lailliseen talouteen soluttautumiseen.³ Europol arvioi, että 0,7–1,28 prosenttiin EU:n vuotuisesta BKT:stä liittyy epäilyttävää taloudellista toimintaa.⁴

Rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen on vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumisen olennainen osatekijä, sillä se vie rikollisilta heidän taloudellisen hyötynsä ja takaa, että rikos ei kannata.

Varojen takaisinperinnän prosessi koostuu seuraavista vaiheista:

- laittomasti hankittujen varojen **tunnistaminen ja jäljittäminen**
- **varojen jäädyttäminen ja takavarikoiminen** mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten
- **jäädytettyjen ja takavarikoitujen varojen hallinnointi** niiden arvonsäilyttämiseksi
- laittomasti hankittujen varojen **tuomitseminen menetetyksi**
- **menetetyksi tuomittujen varojen hallinnan siirto**, joka voi sisältää niiden uudelleenkäytön yleisiin tai sosiaalisiin tarkoituksiin.

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät vuonna 2014 direktiivin 2014/42/EU, jäljempänä 'direktiivi', jossa vahvistetaan vähimmäissäännöt rikollisten varojen jäädyttämisestä, hallinnointia ja menetetyksi tuomitsemista varten. Direktiivillä otettiin käyttöön

1 <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>

2 Transcrime: From illegal markets to legitimate businesses: the portfolio of organised crime in Europe, 2015, saatavilla osoitteessa <http://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2015/03/OCP-Full-Report.pdf>

3 Europol: Does crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU – Tutkimus tilastotiedoista 2010–2014, 2016, saatavilla osoitteessa <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay>

4 Europol: From suspicion to action – Converting financial intelligence into greater operational impact, 2017, saatavilla osoitteessa <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/suspicion-to-action-converting-financial-intelligence-greater-operational-impact>

- säännöksiä **tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemista** (ainakin mikäli syytetty tai epäilty on paennut tai sairas)
- säännöksiä **laajennetusta menetetyksi tuomitsemisesta tiettyjen rikosten osalta**
- säännöksiä **kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemisesta**
- selvennyksiä **varojen jäädyttämiseen myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten, kiireellinen jäädyttäminen mukaan lukien**
- **tiukat takeet**, joilla varmistetaan, että jäädyttämistä tai menetetyksi tuomitsemista koskevien menettelyjen osapuolten oikeudet suojataan
- sääntöjä, jotka mahdollistavat **varojen tunnistamisen ja jäljittämisen myös lainvoimaisen tuomion jälkeen** menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi
- säännöksiä **jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnoinnista**
- säännöksiä, joiden nojalla jäsenvaltioiden on **kerättävä kattavia tilastotietoja jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta**.

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen N:o 21 ja 22 mukaisesti Yhdistynyt kuningaskunta ja Tanska eivät osallistuneet direktiivin hyväksymiseen eikä direktiivi sido niitä eikä sitä sovelleta niihin. Irlanti käytti oikeuttaan osallistua direktiivin hyväksymiseen ja soveltamiseen.

Direktiivin 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden piti saattaa sen säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 4. lokakuuta 2016.

1.2. EU:n oikeudellinen kehys, jolla on merkitystä laittomasti hankittujen varojen jäljittämisen, tunnistamisen, jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen yhteydessä

Direktiivin 2014/42/EU lisäksi toinen merkittävä virstanpylväs varojen takaisinhankinnan alalla on jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista koskevan asetuksen (EU) N:o 2018/1805⁵ hyväksyminen. Asetuksen tarkoituksena on helpottaa varojen rajat ylittävää takaisinhankeintaa ja nopeuttaa ja yksinkertaistaa rikollisten varojen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista EU:n sisällä. Sitä sovelletaan kaikkiin jäädyttämispäätöksiin ja menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin, jotka on annettu rikosoikeudellisissa menettelyissä, eli se koskee sekä tuomioon perustuvaa että tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista.⁶

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2018/1805, annettu 14 päivänä marraskuuta 2018, jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta, EUVL L 303, 28.11.2018, s. 1–38.

⁶ Sitä sovelletaan 19. joulukuuta 2020 alkaen.

Mahdollisuus jäädyttää varoja ja tuomita niitä menetetyiksi on suoraan riippuvainen valmiuksista jäljittää ja tunnistaa niitä tehokkaasti. Neuvoston päätöksessä 2007/845/YOS⁷ velvoitetaan jäsenvaltiot perustamaan tai nimeämään varallisuuden takaisin Hankinnasta vastaavia kansallisia toimistoja laittomien varojen mahdollisimman nopean EU:n laajuisen jäljittämisen takaamiseksi.

EU:n tasolla on myös toteutettu toimenpiteitä nopeamman tiedonsaannin takaamiseksi. Euroopan unioni on kolmen viime vuosikymmenen aikana kehittänyt rahanpesun torjumiselle vakaat puitteet, joihin kuuluu myös oikeushenkilöiden ja oikeudellisten järjestelyjen tosiasiallisten edunsaajien rekistereitä ja keskitettyjä pankkitilirekistereitä.⁸ Direktiivi 2019/1153 rahoitustietojen käytöstä antaa lainvalvontaviranomaisille ja varallisuuden takaisin Hankinnasta vastaaville toimistoille suoran pääsyn pankkitilitietoihin vakavan rikollisuuden torjumiseksi.⁹

1.3. Kertomuksen tarkoitus ja rakenne, tietojen kerääminen ja menetelmä

Tämän kertomuksen kohdassa 2 arvioidaan direktiivin 13 artiklan mukaisesti direktiivin täytäntöönpanoa. Kohdassa 2.1 esitetään yleisarviointi ja tuodaan esiin toimenpiteitä, joita jäsenvaltiot ovat toteuttaneet saattaakseen direktiivin säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöään. Kohdassa 2.2 arvioidaan direktiivin eri säännösten täytäntöönpanoa. Kertomuksessa esitetyt esimerkit antavat lukijalle yleiskuvan siitä, miten direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä eri puolilla EU:ta. Kertomuksen sisältämä analyysi perustuu tietoihin, joita jäsenvaltiot toimittivat 1. joulukuuta 2019 mennessä.

Kertomus on myös jatkoa vuonna 2019 annetulle komission yksiköiden valmisteluasiakirjalle, jossa analysoidaan tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista EU:ssa¹⁰. Kohta 3 on virallinen vastaus Euroopan parlamentin ja neuvoston kehotukseen arvioida rikollisesta toiminnasta peräisin olevan omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevien uusien yhteisten sääntöjen käyttöönoton toteutettavuutta ja mahdollisia etuja, myös vaikka rikollisesta toiminnasta ei olisi tuomittu tiettyä henkilöä tai tiettyjä henkilöitä.¹¹

Tämän kertomuksen 4 kohdassa tarkastellaan neuvoston päätöksen 2007/845/YOS nojalla perustettujen varallisuuden takaisin Hankinnasta vastaavien toimistojen työtä ja haasteita, joita ne kohtaavat jokapäiväisissä tehtävissään.

Rikolliset siirtävät ja levittävät laittomasti hankkimiaan varoja useiden lainkäyttöalueiden välillä ja tekevät näiden varojen jäljittämistä, jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista vaikeaa toimivaltaisille viranomaisille. Kansainvälinen yhteistyö on

7 Neuvoston päätös 2007/845/YOS, tehty 6 päivänä joulukuuta 2007, varallisuuden takaisin Hankinnasta vastaavien jäsenvaltioiden toimistojen yhteistyöstä rikoksen tuottaman hyödyn tai muun rikokseen liittyvän omaisuuden jäljittämiseksi ja tunnistamiseksi, EUVL L 332, 18.12.2007, s. 103–105.

8 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta, EUVL L 156, 19.6.2018, s. 43–74.

9 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1153, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, säännöistä, joilla helpotetaan rahoitus- ja muiden tietojen käyttöä tiettyjen rikosten ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista tai niihin liittyviä syytetoimia varten, ja neuvoston päätöksen 2000/642/YOS kumoamisesta, EUVL L 186, 11.7.2019, s. 122–137.

10 SWD(2019) 1050 final.

11 Neuvoston asiakirja 7329/1/14 REV 1 ADD 1.

siten ratkaisevan tärkeää rikollisten varojen tehokkaan takaisinhankinnan kannalta. Kohdassa 5 esitetään yleiskatsaus kansainvälisiin välineisiin, jotka ovat merkityksellisiä varojen takaisinhankinnan alalla.

Tämä kertomus ei vaikuta mihinkään muihin lainsäädännöllisiin tai muihin kehityskulkuihin EU:n jäsenvaltioissa. Komissio seuraa edelleen, ovatko kansalliset toimenpiteet direktiivin vastaavien säännösten mukaisia. Tarvittaessa komissio käyttää perussopimuksiin perustuvia täytäntöönpanovaltuuksiaan rikkomusmenettelyjen keinoin.

2. DIREKTIIVIN TÄYTÄNTÖÖNPANON ARVIOINTI

2.1. Yleisarviointi ja direktiivin vaikutus kansallisiin varojen takaisinhankintajärjestelmiin

Ainoastaan kahdeksan jäsenvaltiota ilmoitti komissiolle direktiivin saattamisesta kaikilta osin osaksi kansallista lainsäädäntöään annettuun määräaikaan eli 4. lokakuuta 2016 mennessä. Tästä syystä komissio lähetti marraskuussa 2016 viralliset ilmoitukset kansallisten täytäntöönpanotoimenpiteiden ilmoittamatta jättämisestä 18 jäsenvaltiolle (Belgialle, Bulgarialle, Tšekille, Saksalle, Virolle, Irlannille, Kreikalle, Kroatialle, Kyprokselle, Liettualle, Luxemburgille, Unkarille, Puolalle, Portugalille, Romanianle, Slovenialle, Slovakialle ja Ruotsille). Näistä 18 jäsenvaltiosta 15 on myöhemmin ilmoittanut komissiolle kansallisista täytäntöönpanotoimenpiteistä ja todennut saattaneensa direktiivin kaikilta osin osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tarkistettuaan, että direktiivi oli saatettu kaikilta osin osaksi kansallista lainsäädäntöä, komissio päätti rikkomusmenettelyiden päättämisestä näiden 15 jäsenvaltion osalta. Tällä hetkellä käynnissä on ainoastaan kolme ilmoittamatta jättämiseen liittyvää rikkomusmenettelyä. Ne koskevat Bulgariaa, Luxemburgia ja Romaniaa.¹²

Kansallisten täytäntöönpanotoimenpiteiden analyysi antaa komissiolle käsityksen **direktiivin vaikutuksesta varojen takaisinhankintaan ja menetetyksi tuomitsemiseen liittyviin kansallisiin järjestelmiin**. Niistä 26 jäsenvaltiosta, joita direktiivi sitoo, 24:n oli annettava uutta lainsäädäntöä saattaakseen direktiivin säännökset osaksi kansallista oikeusjärjestystä.¹³ Useimmissa tapauksissa kansalliset täytäntöönpanotoimenpiteet koostuivat muutoksista säännöksiin, jotka olivat jo olemassa kansallisessa lainsäädännössä. Nämä **muutokset aiheuttivat muutoksia seuraaviin oikeudellisiin käsitteisiin**:

- **'rikoshyödyn' ja 'rikoksentekovälineiden' määritelmät** (Bulgaria, Tšekki, Viro, Kreikka, Ranska, Kypros, Suomi)
- **tuomioon perustuva menetetyksi tuomitseminen** (Viro, Irlanti, Kreikka, Espanja, Italia, Latvia, Itävalta, Puola, Portugali, Suomi)
- **tuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen** (Saksa, Irlanti, Espanja, Kypros, Latvia, Malta, Portugali, Suomi, Ruotsi)

¹² Bulgarian, Luxemburgin ja Romanian osalta vaatimustenmukaisuutta ei ole vielä tarkastettu kokonaan, ja kaikki tämän täytäntöönpanokertomuksen sisältämät tiedot koskevat näiden jäsenvaltioiden jo ilmoittamaa lainsäädäntöä eivätkä vaikuta tuleviin lainsäädännöllisiin kehityskulkuihin.

¹³ NL ja SI ilmoittivat, että niiden voimassa olevat jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevat säännöt olivat kaikilta osin direktiivin mukaisia ja että muutoksia ei tarvittu.

- **laajennettu menetetyksi tuomitseminen ja ne rikostyyppit, joiden osalta laajennettu menetetyksi tuomitseminen on mahdollista** (Belgia, Tšekki, Viro, Irlanti, Kreikka, Espanja, Italia, Kypros, Latvia, Luxemburg, Unkari, Puola, Portugali, Ruotsi)
- **kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen** (Viro, Irlanti, Kreikka, Kypros, Unkari, Puola, Portugali, Suomi)
- **jäädettäminen** (Itävalta, Portugali)
- **takeet** (Espanja, Ranska, Latvia, Portugali)
- **menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten tehokas täytäntöönpano** (Latvia, Malta, Itävalta, Portugali)
- **jäädetytyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointi** (Belgia, Bulgaria, Tšekki, Kreikka, Ranska, Kroatia, Kypros, Latvia, Unkari, Malta, Portugali, Romania).

2.2. Jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimenpiteiden yksityiskohtainen arviointi

2.2.1. Määritelmät (2 artikla)

Direktiivin 2 artiklassa määritellään termit **'rikoshyöty'**, **'omaisuus'**, **'rikoksentekovälineet'**, **'menetetyksi tuomitseminen'**, **'jäädettäminen'** ja **'rikos'**.

Näitä määritelmiä ei ole joissakin jäsenvaltioissa saatettu nimenomaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä, mutta käsitteet sisältyvät jäädettämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön.

Kreikan ja Kyproksen täytäntöönpanolainsäädäntö sisältää kaikkien näiden termien määritelmät. Termi **'rikoshyöty'** on määritelty Bulgariassa, Tšekissä, Virossa, Irlannissa, Kroatiassa, Maltassa, Portugalissa, Suomessa ja Ruotsissa. **'Omaisuus'** on määritelty erikseen Bulgariassa, Tšekissä, Virossa, Irlannissa, Kroatiassa, Latviassa, Unkarissa, Maltassa, Portugalissa, Romaniassa, Sloveniassa ja Slovakiassa. Termi **'rikoksentekovälineet'** on määritelty Tšekissä, Maltassa ja Portugalissa. Termi **'menetetyksi tuomitseminen'** on määritelty Bulgariassa, Latviassa ja Liettuassa. **'Jäädettäminen'** on määritelty Itävallassa, Unkarissa ja Alankomaissa.

2.2.2. Soveltamisala (3 artikla)

Direktiivin 3 artiklassa säädetään direktiivin **soveltamisalasta määrittämällä rikokset, joiden kohdalla jäädettäminen ja menetetyksi tuomitseminen ovat mahdollisia**. Artikla sisältää suoria ristiviittauksia muihin EU:n säädöksiin (a–k alakohdat) ja rikoksiin, joista niissä säädetään.

Rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädettäminen ja menetetyksi tuomitseminen voi perustua myös muiden säädösten säännöksiin. Esimerkiksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun direktiivin

(EU) 2017/1371¹⁴ 10 artiklassa edellytetään, että direktiivissä tarkoitettujen rikosten rikoksentekovälineet ja rikosten tuottama hyöty on voitava jäädyttää ja tuomita menetetyksi.¹⁵

Useimmat jäsenvaltiot (Belgia, Tšekki, Saksa, Kroatia, Italia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Unkari, Alankomaat, Itävalta, Puola, Portugali, Romania, Slovenia, Suomi, Ruotsi) soveltavat jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista kaikkiin rikoksiin. Ranska ja Malta ovat mahdollistaneet ne kaikkien niiden rikosten kohdalla, joista seuraamuksena voi olla vähintään yksi vuosi vankeutta. Bulgaria, Viro, Kreikka ja Espanja ovat mahdollistaneet jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen kaikkien tahallisten rikosten osalta. Slovakiassa ne on mahdollistettu kaikkien rikosten osalta, erityisesti jos rikoksentekijä tuomitaan elinkautiseen vankeuteen tai ehdottomaan vankeuteen vakavasta rikoksesta. Irlannissa on mahdollista jäädyttää ja tuomita menetetyksi varoja tiettyjen rikosten yhteydessä.

2.2.3. Menetetyksi tuomitseminen (4 artikla)

2.2.3.1. Tuomioon perustuva menetetyksi tuomitseminen (4 artiklan 1 kohta)

Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltiot veloitetaan **mahdollistamaan rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn tai rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden tuomitseminen menetetyksi rikoksen johdosta annetulla lainvoimaisella tuomiolla. Lainvoimainen tuomio voidaan antaa myös menettelyssä, jossa asia tutkitaan ja ratkaistaan vastaajan poissaolosta huolimatta.**

Kaikki jäsenvaltiot ovat mahdollistaneet rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemisen lainvoimaisella tuomiolla.

Mitä tulee rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden tuomitsemiseen menetetyksi, useimpien jäsenvaltioiden (Belgia, Bulgaria, Tšekki, Kreikka, Espanja, Kypros, Ranska, Italia, Latvia, Luxemburg, Malta, Unkari, Itävalta, Puola, Portugali, Slovenia, Slovakia, Suomi, Ruotsi) kansallisessa lainsäädännössä säädetään mahdollisuudesta tuomita menetetyksi rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn arvoa vastaavia muita varoja. Useissa jäsenvaltioissa (Saksa, Viro, Irlanti, Kroatia, Liettua, Alankomaat) on mahdollista tuomita tuomittu maksamaan menetetyksi tuomittuja varoja vastaava rahasumma.

2.2.3.2. Tuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen (4 artiklan 2 kohta)

Jos 4 artiklan 1 kohdan mukainen menetetyksi tuomitseminen lainvoimaisen tuomion perusteella ei ole mahdollista, jäsenvaltioiden on mahdollistettava rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen ainakin tapauksissa, joissa aloitettua rikosoikeudellista menettelyä ei voida jatkaa siksi, että epäilty tai syytetty on sairas tai paennut.

¹⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/1371, annettu 5 päivänä heinäkuuta 2017, unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin (EUVL L 198, 28.7.2017, s. 29–41).

¹⁵ Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat rikokset esitetään tämän kertomuksen liitteessä.

Menettelyjen, joissa asia tutkitaan ja ratkaistaan vastaajan poissaolosta huolimatta, olemassaolo Belgiassa, Virossa, Alankomaissa ja Slovakiassa riittää täyttämään 4 artiklan 2 kohdan vaatimuksen.

Maltassa ja Itävallassa menetetyksi tuomitseminen ilman edeltävää tuomiota on mahdollista sairaus- ja pakenemistapauksissa. Useimpien jäsenvaltioiden (Bulgaria, Tšekki, Saksa, Irlanti, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Unkari, Puola, Portugali, Slovenia, Suomi) kansallisessa lainsäädännössä mennään direktiivin säännöksiä pidemmälle.

Kroatiassa menetetyksi tuomitseminen on mahdollista, jos i) syytetty on joko pysyvästi kyvytön käyttämään puhevaltaa oikeudessa tai on viranomaisten tavoittamattomissa ja ii) varojen arvo on yli 60 000 Kroatian kunaa (noin 8 000 euroa kertomuksen laadintahetkellä). Bulgaria ja Slovenia ovat ottaneet käyttöön menettelyt, jotka mahdollistavat varojen menetetyksi tuomitsemisen siviilioikeudellisessa menettelyssä, jos henkilöä syytetään tietyistä laissa määritellyistä rikoksista. Kummassakin jäsenvaltiossa tämän tyyppinen menetetyksi tuomitseminen ei ole riippuvainen rikostuomiosta.

Romanian kansallisessa lainsäädännössä säädetään julkisissa tehtävissä toimivien osalta sellaisten tavaroiden menetetyksi tuomitsemisesta, joiden laillista alkuperää ei voida selittää. Tuomioistuinmenettely voidaan toteuttaa myös vastaajan poissaolosta huolimatta, jos syytetty on paennut tai vaihtanut osoitetta.

Ruotsissa täytäntöönpanolainsäädäntö kattaa menetetyksi tuomitsemisen, jos syytetyn tai epäillyn tuomitseminen ei ole mahdollista 'pysyvän esteen' (esimerkiksi rikosentekijän kuoleman tai rikoksen vanhentumisen) takia. Kreikan rahanpesun torjuntaa koskeva lainsäädäntö mahdollistaa rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemisen, jos rikosentekijä on kuollut tai jos rikosoikeudellinen menettely on keskeytetty tai asiaa ei ole otettu tutkittavaksi.

2.2.4. Laajennettu menetetyksi tuomitseminen (5 artikla)

2.2.4.1. Laajennettu menetetyksi tuomitseminen (5 artiklan 1 kohta)

Direktiivin 5 artiklassa säädetään laajennetusta menetetyksi tuomitsemisesta ja **veloitetaan jäsenvaltiot mahdollistamaan tuomitulle kuuluvan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen, jos i) rikos on omiaan tuottamaan taloudellista hyötyä ja ii) tapauksen olosuhteet antavat olettaa, että kyseinen omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta.**

Analyysin perusteella voidaan todeta, että jäsenvaltioissa on vaihtelevat näyttökynnykset.¹⁶ Itävallassa laajennettu menetetyksi tuomitseminen on sallittua vain, jos on "kohtuullista olettaa", että omaisuus on peräisin laittomasta toiminnasta. Virossa, Kyproksessa ja Alankomaissa tuomioistuin voi "olettaa", että varat ovat peräisin laittomasta toiminnasta. Tšekissä laajennettu menetetyksi tuomitseminen edellyttää, että tuomioistuin "katsoo" osan omaisuudesta olevan peräisin rikollisesta toiminnasta.

¹⁶ Erilaisten kansallisten kynnysten muotoilujen vertailuun on syytä suhtautua jossain määrin varovaisesti, sillä maiden sisällä esiintyy erilaisia tulkintoja.

Espanjassa tuomioistuimen on ”todettava hyvin perustellun objektiivisen näytön perusteella”, että omaisuus on peräisin laittomasta toiminnasta. Latviassa, Liettuassa ja Maltassa tuomioistuinten on ”perustellusti oletettava”, että omaisuus on peräisin laittomasta toiminnasta. Belgiassa on oltava olemassa ”vakavia ja konkreettisia viitteitä” siitä, että etu aiheutuu rikoksesta. Ruotsissa tuomioistuimen on katsottava, että on ”selvästi todennäköisempää, että kyseessä on rikoshyöty kuin että ei ole kyse siitä”. Romaniassa tuomioistuimen on oltava ”vakuuttunut” siitä, että omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta.

Täytäntöönpanolainsäädäntö sisältää useimmissa jäsenvaltioissa (Belgia, Bulgaria, Kypros, Tšekki, Saksa, Viro, Espanja, Kroatia, Unkari, Irlanti, Italia, Liettua, Luxemburg, Latvia, Malta, Puola, Portugali, Romania) kriteerejä, joiden avulla kansallinen tuomioistuin voi määrittää, ovatko kyseiset varat peräisin laittomasta toiminnasta (esimerkiksi epäsuhtaan olemassaolo kyseisen henkilön laillisten tulojen ja hänen varojensa arvon välillä tai hänen taloudellisen tilanteensa ja elämäntapansa välillä). Useissa jäsenvaltioissa laajennettu menetetyksi tuomitseminen ei ole mahdollista, jos omaisuuden arvo alittaa tietyn rajan, esimerkiksi 12 500 euroa Liettuassa ja 200 000 zlotya Puolassa (noin 47 000 euroa kertomuksen laadintahetkellä). Bulgariassa ja Sloveniassa epäillyn tai syytetyn laillisten tulojen ja hänen omaisuutensa välillä on oltava ero, joka on vähintään 150 000 levaa Bulgariassa (noin 76 700 euroa kertomuksen laadintahetkellä) ja 50 000 euroa Sloveniassa. Epäsuhtaan olemassaoloa epäillyn laillisten tulojen ja hänen varojensa välillä edellytetään myös Slovakian lainsäädännössä, ja eron on oltava kooltaan vähintään 1 500 kertaa maassa käytössä oleva vähimmäispalkka.

Tietyt jäsenvaltiot ovat asettaneet aikarajoja, joiden sisällä hankittujen varojen voidaan katsoa olevan peräisin rikollisesta toiminnasta (esimerkiksi viisi vuotta ennen syytteeseen asettamista Belgiassa, Unkarissa, Portugalissa ja Romaniassa, kuusi vuotta ennen syytteeseen asettamista Kyproksessa ja Irlannissa, kymmenen vuotta ennen syytteeseen asettamista Bulgariassa, viisi vuotta ennen rikokseen syyllistymistä Tšekissä, Liettuassa ja Puolassa ja kuusi vuotta ennen rikokseen syyllistymistä Alankomaissa).

Bulgaria ja Slovenia ovat panneet tämän säännöksen täytäntöön menetetyksi tuomitsemista siviiliasioissa koskevan lainsäädäntönsä kautta, jolloin on mahdollista tuomita menetetyksi sellaisen henkilön omaisuus, jota ei ole tuomittu rikoksesta.

2.2.4.2. Niiden rikosten määritelmä, joiden osalta laajennetun menetetyksi tuomitsemisen on oltava mahdollista (5 artiklan 2 kohta)

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa säädetään, että **laajennetun menetetyksi tuomitsemisen on oltava mahdollista vähintään tiettyjen erikseen lueteltujen rikosten¹⁷ osalta, ja sellaisten direktiivin 3 artiklassa mainittujen rikosten osalta, joista on säädetty (EU:n säädöksessä tai kansallisessa lainsäädännössä) ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään neljä vuotta vankeutta.**

Useimmat jäsenvaltiot (Belgia, Bulgaria, Tšekki, Viro, Irlanti, Kreikka, Espanja, Kroatia, Unkari, Itävalta, Portugali, Slovenia, Suomi, Ruotsi) ovat laatineet erityiset luettelot rikoksista, joiden osalta laajennettu menetetyksi tuomitseminen on mahdollista. Lisäksi

¹⁷ Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan sisältö on esitetty tämän kertomuksen liitteessä.

laajennettu menetetyksi tuomitseminen on mahdollista tietyissä jäsenvaltioissa kaikkien sellaisten rikosten osalta, joista on säädetty rangaistukseksi vankeutta vähintään kolme (Itävalta) tai neljä (Tšekki, Suomi, Ruotsi) vuotta. Saksassa, Italiassa, Kyproksessa ja Liettuassa laajennettu menetetyksi tuomitseminen on mahdollista kaikkien rikosten osalta. Maltassa laajennettu menetetyksi tuomitseminen on mahdollista kaikkien sellaisten rikosten osalta, joista voi saada vähintään yhden vuoden vankeutta. Ranskassa laajennettu menetetyksi tuomitseminen on mahdollista sellaisten rikosten osalta, joista on säädetty rangaistukseksi vähintään viisi vuotta vankeutta. Irlannissa, Luxemburgissa ja Romaniassa se on mahdollista kaikkien sellaisten rikosten osalta, joista on säädetty seuraamukseksi vähintään neljä vuotta vankeutta. Useiden jäsenvaltioiden (Ranska, Latvia, Luxemburg, Alankomaat, Puola, Romania, Suomi) täytäntöönpanolainsäädäntö sisältää vaatimuksen, jonka mukaan rikoksen on oltava sellainen, että siitä aiheutuu taloudellista hyötyä. Useimmissa tapauksissa laajennettu menetetyksi tuomitseminen on suurimmaksi osaksi mahdollista 5 artiklan 2 kohdassa edellytettyjen rikosten osalta.

2.2.5. Kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen (6 artikla)

Direktiivin 6 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot **mahdollistavat epäillyn tai syytetyn kolmannelle osapuolelle siirtämän tai kolmannen osapuolen suoraan epäillyltä tai syytetyltä hankkiman rikoshyödyn tuomitsemisen menetetyksi**. Artiklan mukaan kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemisen on oltava mahdollista ainakin tapauksissa, joissa kolmas osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että siirron tai hankinnan tarkoituksena oli menetetyksi tuomitsemisen välttäminen.

Belgia, Unkari, Itävalta ja Slovakia tukeutuvat menetetyksi tuomitsemista koskeviin yleisiin sääntöihin, jotka liittyvät omaisuuden laittomaan alkuperään ja mahdollistavat sen menetetyksi tuomitsemisen riippumatta siitä, kuuluuko se epäillylle tai syytetylle vai kolmannelle osapuolelle. Muut jäsenvaltiot ovat ottaneet käyttöön kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemista koskevia erityisiä säännöksiä.

Edellytys, jonka mukaan kolmas osapuoli ”tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää [...], että siirron tai hankinnan tarkoituksena oli menetetyksi tuomitsemisen välttäminen”, on otettu huomioon useimpien jäsenvaltioiden (Bulgaria, Tšekki, Saksa, Viro, Irlanti, Kreikka, Espanja, Kypros, Liettua, Malta, Alankomaat, Puola, Portugali, Slovenia, Suomi, Ruotsi) täytäntöönpanolainsäädännössä. Ranskan, Latvian ja Luxemburgin täytäntöönpanolainsäädännössä viitataan sellaisen omaisuuden menetetyksi tuomitsemiseen, joka on tuomitun ’käytettävissä’. Italian lainsäädännössä sallitaan sellaisten tavaroiden/hyödyn menetetyksi tuomitseminen, joiden haltija tuomittu on ”luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kautta”. Kroatian lainsäädännössä viitataan sellaisen laittoman omaisuuden menetetyksi tuomitsemiseen, ”joka on siirretty henkilölle tai jota ei ole hankittu vilpittömässä mielessä”.

Direktiivin 6 artiklassa viitataan ainoastaan ’suoraan tai välillisesti kolmannelle osapuolelle siirretyn tai kolmannen osapuolen suoraan tai välillisesti hankkiman rikoshyödyn’ menetetyksi tuomitsemiseen. Siitä huolimatta tiettyjen jäsenvaltioiden (Tšekki, Saksa, Viro, Irlanti, Kreikka, Ranska, Kypros, Liettua, Luxemburg, Alankomaat, Itävalta, Portugali) täytäntöönpanolainsäädännössä sallitaan myös kolmannelle osapuolelle siirrettyjen tai kolmannen osapuolen hankkimien rikosentekovälineiden menetetyksi tuomitseminen.

Romanian kansallisessa lainsäädännössä säädetään perheenjäseniltä ja oikeushenkilöiltä saadun omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta. Bulgariassa säännös on pantu täytäntöön menetetyksi tuomitsemista siviiliasioissa koskevan lainsäädännön kautta, ja tätä lainsäädäntöä voidaan soveltaa tiettyihin rikoksiin.

Direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa säädetään, että vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia ei tulisi rajoittaa. Lähes kaikkien jäsenvaltioiden täytäntöönpanolainsäädäntö on yhdenmukainen direktiivin tämän säännöksen kanssa ja takaa, että vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia suojataan.

2.2.6. Jäädäyttäminen (7 artikla)

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot **toteuttavat tarvittavat toimenpiteet, jotta omaisuus voidaan jäädäyttää myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten.** Siinä säädetään myös **omaisuuden kiireellisestä jäädäyttämisestä sen hävittämisen (eli myymisen, siirtämisen, kuluttamisen tai tuhlaamisen) välttämiseksi.**

Omaisuuksien jäädäyttäminen sen myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten on mahdollista kaikissa jäsenvaltioissa. Saksa, Tšekki, Viro, Irlanti, Italia, Latvia, Luxemburg, Unkari, Puola, Portugali, Slovakia ja Ruotsi ovat antaneet syyttäjä- ja lainvalvontaviranomaisilleen valtuudet ryhtyä kiireellisiin toimiin ja jäädäyttää omaisuus ennen tuomioistuinten lupaa. Belgiassa, Bulgariassa, Kreikassa, Espanjassa, Unkarissa, Kyproksessa, Liettuassa, Maltassa, Alankomaissa, Itävallassa, Sloveniassa ja Romaniassa täytäntöönpanolainsäädännön sanamuodon voidaan tulkita sisältävän väliaikaisten toimenpiteiden ”kiireellisen” luonteen.

Direktiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on mahdollistettava **kolmannen osapuolen omaisuuden jäädäyttäminen myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten.** Tämä on mahdollista kaikissa jäsenvaltioissa.

2.2.7. Suojalauseke (8 artikla)

Direktiivi vaikuttaa epäiltyjen tai syytettyjen lisäksi myös syytetoimien ulkopuolelle jäävien kolmansien osapuolten oikeuksiin. Direktiivin 8 artiklassa säädetään erityisistä takeista ja oikeussuojakeinoista, joiden tarkoituksena on turvata niiden henkilöiden perusoikeudet, joita jäädäyttämiseen ja/tai menetetyksi tuomitsemiseen liittyvät toimenpiteet koskevat.

Direktiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaan **henkilöillä, joita jäädäyttämiseen ja/tai menetetyksi tuomitsemiseen liittyvät toimenpiteet koskevat, on oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin oikeuksiensa suojaamiseksi.** Minkään jäsenvaltion kansalliset täytäntöönpanotoimenpiteet eivät heijasta tämän säännöksen nimenomaista sanamuotoa. Jäsenvaltiot ovat käsitelleet direktiivin tätä vaatimusta ensisijaisesti rikosprosessilakiensa toimenpiteiden kautta.

Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan **jokainen omaisuuden jäädäyttämistä koskeva päätös on perusteltava ja annettava tiedoksi henkilölle, jota asia koskee, mahdollisimman pian sen täytäntöönpanon jälkeen.** Toimivaltaiset viranomaiset voivat lykätä tiedoksiantamista, kun se on tarpeen käynnissä olevan rikostutinnan vaarantumisen estämiseksi.

Useimpien jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimenpiteet osoittavat, että omaisuuden jäädyttämistä koskevat päätökset perustellaan ja annetaan tiedoksi henkilölle, jota asia koskee. Yhdessä jäsenvaltiossa ei ole selvää, annetaanko omaisuuden jäädyttämistä koskeva päätös henkilökohtaisesti henkilölle, jota asia koskee, sillä kansallisten täytäntöönpanotoimenpiteiden mukaan omaisuuden jäädyttämistä koskeva päätös annetaan tiedoksi virallisessa lehdessä. Tiedoksiantamisen välittömyys näkyy lainsäädännössä joka toisessa jäsenvaltiossa (Belgia, Tšekki, Viro, Kreikka, Ranska, Kroatia, Liettua, Luxemburg, Itävalta, Puola, Slovenia, Suomi, Ruotsi). Useimpien jäsenvaltioiden (Belgia, Tšekki, Viro, Irlanti, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Latvia, Liettua, Unkari, Itävalta, Puola, Portugali, Romania, Slovakia, Suomi) lainsäädännössä nimenomaisesti mahdollistetaan omaisuuden jäädyttämistä koskevan päätöksen tiedoksiantamisen lykkääminen käynnissä olevan rikostutkinnan vaarantumisen estämiseksi.

Direktiivin 8 artiklan 3 kohdan mukaan omaisuuden jäädyttämistä koskeva päätös on pidettävä voimassa vain niin kauan, kuin on tarpeen kyseisen omaisuuden säilyttämiseksi mahdollista menetetyksi tuomitsemista varten. Lähes kaikki jäsenvaltiot ovat varmistaneet, että omaisuuden jäädyttämistä koskeva päätös pidetään voimassa vain niin kauan, kuin on tarpeen.

Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan mukaan henkilö, jonka omaisuutta päätös koskee, voi hakea jäädyttämispäätökseen muutosta tuomioistuimessa. Velvoite on useimmissa jäsenvaltioissa pantu täytäntöön rikosprosessia koskevien yleisten sääntöjen kautta.

Direktiivin 8 artiklan 5 kohdassa edellytetään, että jäädytetty omaisuus, jota ei myöhemmin tuomita menetetyksi, palautetaan välittömästi henkilölle, jonka omaisuus on jäädytetty. Tämä vaatimus on otettu nimenomaisesti huomioon useimpien jäsenvaltioiden (Belgia, Tšekki, Viro, Kreikka, Ranska, Italia, Latvia, Liettua, Unkari, Alankomaat, Puola, Portugali, Romania, Slovenia, Slovakia, Ruotsi) kansallisissa täytäntöönpanotoimenpiteissä.

Direktiivin 8 artiklan 6 kohdassa vaaditaan, että kaikki menetetyksi tuomitsemista koskevat päätökset on perusteltava ja annettava tiedoksi henkilölle, jota asia koskee. Henkilöllä, jota asia koskee, on oltava mahdollisuus riitauttaa päätös tuomioistuimessa. Velvoite on useimmissa jäsenvaltioissa pantu täytäntöön rikosprosessia koskevien yleisten sääntöjen kautta.

Direktiivin 8 artiklan 7 kohdan mukaan henkilöillä, joiden omaisuutta menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös koskee, on oltava oikeus oikeudelliseen edustajaan koko menetetyksi tuomitsemista koskevan menettelyn ajan. Kaikki jäsenvaltiot ovat panneet tämän säännöksen täytäntöön sellaisten tapausten osalta, joissa henkilöä, jonka omaisuutta menetetyksi tuomitsemista koskeva menettely koskee, syytetään rikoksesta. Tilanne ei kuitenkaan ole yhtä selvä muiden sellaisten henkilöiden osalta, joita menetetyksi tuomitsemista koskeva menettely koskee.

Direktiivin 8 artiklan 8 kohdan mukaan henkilöillä, jota asia koskee, on 5 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen yhteydessä mahdollisuus riitauttaa tapauksen olosuhteet, myös tapauksen tosiasiat ja saatavilla olevat todisteet, joiden perusteella kyseinen omaisuus katsotaan rikollisesta toiminnasta peräisin olevaksi omaisuudeksi. Velvoite on useimmissa jäsenvaltioissa pantu täytäntöön rikosprosessia koskevien yleisten sääntöjen kautta.

Direktiivin 8 artiklan 9 kohdassa säädetään, että **kolmansilla osapuolilla on oikeus vaatia omistusoikeutta tai muita omaisuuteen liittyviä oikeuksia**. Useiden jäsenvaltioiden (Belgia, Kypros, Saksa, Viro, Kreikka, Luxemburg, Itävalta, Portugali) rikosprosessilaissa viitataan nimenomaisesti kolmansien osapuolten oikeuksiin osallistua menetetyksi tuomitsemista koskevaan menettelyyn. Muissa jäsenvaltioissa (Irlanti, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Latvia, Unkari, Malta, Alankomaat, Slovenia, Romania, Suomi, Ruotsi) tämä vaatimus on pantu täytäntöön niiden yleisten sääntöjen kautta, jotka koskevat rikosprosessissa ”asianomaisen henkilön”, jota menetetyksi tuomitseminen koskee, oikeuksia vaatia omistusoikeuksiaan. Useissa jäsenvaltioissa kolmannet osapuolet voivat vaatia oikeuksiaan siviilioikeudellisissa menettelyissä.

Direktiivin 8 artiklan 10 kohdassa edellytetään, että **menetetyksi tuomitsemista koskeva toimenpide ei saa estää rikoksen uhreja hakemasta korvausta vaateistaan**. Useimpien jäsenvaltioiden täytäntöönpanolainsäädäntö takaa, että menetetyksi tuomitsemista koskeva toimenpide ei estä uhreja hakemasta korvausta.

2.2.8. Tehokas menetetyksi tuomitseminen ja täytäntöönpano (9 artikla)

Direktiivin 9 artiklassa jäsenvaltiot velvoitetaan **mahdollistamaan jäädettävän ja menetetyksi tuomitettavan omaisuuden tunnistaminen ja jäljittäminen myös lainvoimaisen tuomion jälkeen**. Näin voidaan varmistaa menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten täytäntöönpano kaikilta osin, jos omaisuutta ei ole alun perin tunnistettu – tai on tunnistettu riittämätön osa omaisuutta – ja menetetyksi tuomitsemista koskevaa päätöstä ei ole pantu täytäntöön.

Kansallisen rikoslainsäädännön säännökset useimmissa jäsenvaltioissa (Belgia, Tšekki, Saksa, Viro, Espanja, Kreikka, Ranska, Italia, Liettu, Unkari, Malta, Alankomaat, Itävalta, Puola, Portugali, Slovakia, Suomi ja Ruotsi) antavat toimivaltaisille viranomaisille mahdollisuuden tunnistaa ja jäljittää tuomitun omaisuutta myös lainvoimaisen tuomion jälkeen annetun menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen panemiseksi kaikilta osin täytäntöön. Latvia on antanut uutta lainsäädäntöä noudattaakseen tätä direktiivin vaatimusta.

Viron täytäntöönpanolainsäädännössä edellytetään, että taloudellinen tutkinta käynnistetään kahden vuoden sisällä tuomioistuimen antaman tuomion voimaantulosta. Sloveniassa on käytössä vastaava ehto, mutta määräaika, jonka sisällä tutkinta on käynnistettävä, on yksi vuosi. Kreikan täytäntöönpanolainsäädännössä sallitaan nimenomaisesti omaisuuden tai varojen jäädettäminen tuomion jälkeen. Bulgariassa tämä vaatimus on pantu täytäntöön toimenpiteillä, jotka sisältyvät rikosoikeudellisten seuraamusten ja tutkintavankeuden täytäntöönpanosta annettuun lakiin ja vero- ja sosiaalivakuutusalan prosessilakiin. Yhden jäsenvaltion (Belgia) täytäntöönpanolainsäädännössä annetaan takavarikoinnista ja menetetyksi tuomitsemisesta vastaavalle keskusvirastolle valtuudet jäljittää ja tunnistaa omaisuutta tuomion jälkeen.

2.2.9. Jäädettyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointi (10 artikla)

Direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltioita vaaditaan varmistamaan, että **jäädettyä omaisuutta hallinnoidaan asianmukaisella tavalla sen myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten**. Kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet säännöksiä

jäädetytyn omaisuuden asianmukaisen hallinnoimisen varmistamiseksi. Kolmetoista jäsenvaltiota (Belgia, Bulgaria, Tšekki, Irlanti, Kreikka, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Portugali, Romania) on perustanut tai perustamassa omaisuudenhoitotoimistoja varmistaakseen jäädetytyn omaisuuden hallinnoimisen sen taloudellisen arvon säilyttämiseksi.

Direktiivin **10 artiklan 2 kohdassa** veloitetaan jäsenvaltiot **varmistamaan mahdollisuus omaisuuden myyntiin tai luovutukseen tarvittaessa**. Lähes kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet toimenpiteitä, joilla tämä velvoite pannaan täytäntöön. Kahdessa jäsenvaltiossa jäädetytyn omaisuuden myynti tai luovutus on mahdollista ainoastaan irtaimen omaisuuden kohdalla.

Direktiivin **10 artiklan 3 kohdassa** säädetään, että jäsenvaltioiden on **harkittava menetetyksi tuomitun omaisuuden käyttämistä yleisen edun mukaisiin tai sosiaalisiin tarkoituksiin**. Vaikka 10 artiklan 3 kohta ei sido jäsenvaltioita, erityistä lainsäädäntöä menetetyksi tuomitun omaisuuden käyttämisestä yleisen edun mukaisiin tai sosiaalisiin tarkoituksiin on olemassa 19 jäsenvaltiossa (Belgia, Bulgaria, Tšekki, Saksa, Kreikka, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Unkari, Itävalta, Puola, Portugali, Romania, Slovenia).¹⁸

2.2.10. Tilastot (11 artikla)

Direktiivin **11 artiklassa** jäsenvaltiot veloitetaan **keräämään tilastotietoja seuraavista: i) täytäntöön pantujen jäädettämispäätösten ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten lukumäärä ja ii) jäädetytyn omaisuuden ja takaisin perityn omaisuuden arvioitu arvo menetetyksi tuomitsemisen ajankohtana**. Jäsenvaltioiden on toimitettava nämä tiedot komissiolle vuosittain.

Yksitoista jäsenvaltiota (Bulgaria, Tšekki, Kreikka, Ranska, Italia, Kypros, Liettua, Malta, Portugali, Slovenia, Ruotsi) on nimenomaisesti saattanut vaatimuksen kerätä tilastotietoja osaksi kansallista lainsäädäntöään. Muut jäsenvaltiot eivät ole nimenomaisesti saattaneet tätä vaatimusta osaksi lainsäädäntöään, mutta useimmat ovat silti toimittaneet tilastotietoja komissiolle.

Useimmat jäsenvaltiot toimittivat vuosina 2017 ja 2018 komission pyynnöstä tilastotietoja 11 artiklan mukaisesti. Analyysi osoittaa, että vaikka 11 artikla on edistänyt jäädettämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevia tiedonkeruukäytäntöjä, parantamisen varaa on silti huomattavasti. Tämä koskee erityisesti tietoja sellaisten pyyntöjen lukumäärästä, jotka koskevat toisessa jäsenvaltiossa täytäntöönpantavia jäädettämispäätöksiä ja menetetyksi tuomitsemista koskevia päätöksiä, sekä tietoja toisessa jäsenvaltiossa toteutetun täytäntöönpanon seurauksena takaisin perityn omaisuuden arvosta.¹⁹ Jäsenvaltiot voisivat vielä parantaa varojen

¹⁸ On tärkeää painottaa, että ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU johdanto-osan 13 kappaleessa kannustetaan jäsenvaltioita käyttämään takavarikoituja ja menetetyksi tuomittuja rikoksentekovälineitä ja direktiivissä tarkoitettujen rikosten tuottamaa hyötyä uhrien auttamisen ja suojelun tukemiseen, mukaan lukien korvausten maksaminen uhreille. Lisätietoa aiheesta on Euroopan komission toisessa edistymiskertomuksessa (COM(2018) 777 final) ja (SWD(2018) 473 final).

¹⁹ Jäsenvaltioiden on tällä hetkellä toimitettava nämä tiedot komissiolle ainoastaan, jos ne ovat keskitetysti saatavilla. Direktiivin 11 artiklan 3 kohdassa niitä kehoitetaan keräämään tiedot keskustasolla.

takaisinhankintaprosessissa mukana olevien eri viranomaisten (esimerkiksi varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen, lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten ja omaisuudenhoitotoimistojen) välistä koordinoitua varmistusta, että tiedot antavat kattavan kuvan tilanteesta jäsenvaltioissa.

Vahva tilastopohja on olennainen menetetyksi tuomitsemista koskevien käytäntöjen ja toimintapolitiikkojen asianmukaisen arvioinnin kannalta. Siksi saatujen tietojen saatavuuden ja laadun arvioinnissa tarvitaan Eurostatin asiantuntemusta. Eurostatin osallistuminen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien tietojen keräämiseen jatkossa voisi parantaa koordinoitua jäsenvaltioissa.

3. TUOMIOON PERUSTUMATONTA MENETETYKSI TUOMITSEMISTA KOSKEVIEN UUSIEN YHTEISTEN SÄÄNTÖJEN KÄYTTÖNOTON TOTEUTETTAVUUDEN JA MAHDOLLISTEN ETUJEN ARVIOINTI

Direktiivin hyväksymisen yhteydessä Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat yhteisen lausuman, jossa ne kehottivat komissiota ”analysoimaan mahdollisimman pian ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot rikollisesta toiminnasta peräisin olevan omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevien uusien yhteisten sääntöjen käyttöönoton toteutettavuutta ja mahdollisia etuja, myös vaikka rikollisesta toiminnasta ei olisi tuomittu tiettyä henkilöä tai tiettyjä henkilöitä.”²⁰

Valmistellessaan vastausta tähän kehotukseen komissio järjesti kolme tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevaa asiantuntijakokousta²¹ ja julkaisi komission yksiköiden valmisteluasiakirjan ”Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union”²². Analyysi katsottiin välivaiheeksi valmisteltaessa tässä kertomuksessa annettavaa vastausta lainsäädäntövallan käyttäjille.

Komissio totesi valmisteluasiakirjassa jäsenvaltioiden soveltavan monia erilaisia tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevia järjestelmiä. Nämä järjestelmät vaihtelevat klassisesta tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemisesta, josta säädetään direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa, laajempiin toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa i) itse laittomiin varoihin kohdistetut menettelyt (esineoikeudelliset menettelyt²³) tai ii) perusteettomaan vaurastumiseen liittyvät toimenpiteet²⁴. Klassinen tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitseminen perustuu lähes yksinomaan rikoslainsäädäntöön, kun taas esineoikeudellisia menettelyjä tai perusteettomaan vaurastumiseen liittyviä menettelyjä sovelletaan rikos-, siviili- tai hallinto-oikeudellisissa menettelyissä.

Nyt kun menetetyksi tuomitsemisesta annettu direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevien

²⁰ Neuvoston asiakirja 7329/1/14 REV 1 ADD 1.

²¹ Kaksi tapaamista vuonna 2016, 16. syyskuuta ja 17. marraskuuta, ja yksi tapaaminen vuonna 2019, 9. syyskuuta.

²² SWD(2019) 1050 final.

²³ Esineoikeudelliset menettelyt (varoihin, ei henkilöön kohdistuvat toimet) käynnistetään laittomalla toiminnalla saatujen varojen tuomitsemiseksi menetetyiksi.

²⁴ Perusteettomaan vaurastumiseen liittyvissä menettelyissä verrataan henkilön hankkimaa tosiasiallista omaisuutta kyseisen henkilön ilmoittamiin tuloihin näiden kahden välisen epäsuhtan tunnistamiseksi. Suoraa tai epäsuoraa yhteyttä esirikokseen ei välttämättä tarvitse todeta.

jäsenvaltioiden järjestelmien välillä on havaittavissa enemmän lähentymistä. Näiden tuomioon perustumattomaan menetetyksi tuomitsemiseen liittyvien toimenpiteiden soveltamisalan ja rakenteen välillä on kuitenkin edelleen huomattavia eroja. Useimmat jäsenvaltiot ovat menneet direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädettyjä vähimmäisvaatimuksia pidemmälle, mikä vahvistetaan komission arvioissa.

EU:n jäsenvaltioissa vallitseva suuntaus on ottaa tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevien järjestelmien kohdalla käyttöön pidemmälle meneviä järjestelmiä kuin mistä säädetään direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa. Komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa esitetyssä analyysissä todettiin, että myös pitkälle menevät ja vahvat tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevat järjestelmät voivat olla kansallisten tuomioistuinten ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asettamien perusoikeusvaatimusten mukaisia.

Useilla jäsenvaltioilla on käytössä vahvemmat tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevat järjestelmät, jotka perustuvat esineoikeudellisiin menettelyihin tai perusteettomaan vaurastumiseen liittyviin menettelyihin. Nämä järjestelmät ovat osoittautuneet tehokkaiksi rikollisten varojen takaisin Hankinnassa. Tietyt kokemukset, kuten Italian ja Saksan tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevat menettelyt, vaikuttavat erityisen lupaavilta. Komissio aikoo vielä analysoida, missä määrin tällaiset menettelyt voisivat toimia mallina mahdolliselle tulevalle tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevalle unionin järjestelmälle. Komission analyysia tällä alalla ohjaavat toistaiseksi kuitenkin asiantuntijakokoukset ja teoreettiset pohdinnat. Kohdassa 2.2.10 esitettyjen tulosten (tilastot (11 artikla)) perusteella tilastotietoja, joita jäsenvaltiot toimittavat direktiivin 11 artiklan nojalla, ei tällä hetkellä voida käyttää luotettavana pohjana tuomioon perustumattoman menetetyksi tuomitsemisen arvioinnissa. Tämä estää komissiota tekemästä määrällistä analyysia kansallisten järjestelmien vaikuttavuudesta.

Nämä pyrkimykset varojen takaisin Hankintaa koskevien järjestelmien vahvistamiseksi on nähtävä poliittisessa ja yhteiskunnallisessa yhteydessään. Järjestäytynyt rikollisuus on edelleen yksi suurimmista turvallisuutemme kohdistuvista uhkista ja yksi kansalaisten suurimmista huolenaiheista. Järjestäytyneet rikollisryhmät sopeutuvat helposti uuteen kehitykseen ja löytävät jatkuvasti uusia tapoja jäädä paljastumatta. Ne ovat usein mukana monenlaisessa rikollisessa toiminnassa, ja ulkopuolisessa tutkimuksessa²⁵ todetaan, että järjestäytyneen rikollisuuden soluttautuminen talouteen voidaan katsoa merkittäväksi lähes joka toisessa jäsenvaltiossa. On selvää, että tällä hetkellä EU:ssa takavarikoidut varat eivät vastaa lainvalvontaviranomaisten tai kansalaisten odotuksia. Järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaa suoriin uhreihinsa, mutta sen soluttautuminen lailliseen talouteen uhkaa myös EU:n sisämarkkinoita. Tämä puolestaan vaikuttaa siihen, missä määrin kansalaiset luottavat neutraaleihin ja tehokkaisiin julkisiin laitoksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Tästä syystä EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi jatkettava työtä jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen lisäämiseksi kaikkialla EU:ssa.

Komissio katsoo, että uusien toimenpiteiden käyttöönotto tuomioon perustumattoman menetetyksi tuomitsemisen alalla on toteutettavissa ja että siitä on mahdollisesti hyötyä rikoshyödyn jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen lisäämisessä.

²⁵ MORE - Modelling and mapping the risk of Serious and Organised Crime Infiltration in legitimate businesses across European territories and sectors, saatavilla osoitteessa <https://www.swp-berlin.org/en/projects/completed-projects-compl/more/>

4. LAITTOASTI HANKITTUJEN VAROJEN TUNNISTAMINEN JA JÄLJITTÄMINEN

Mahdollisuus jäädyttää varoja ja tuomita niitä menetetyiksi on suoraan riippuvainen viranomaisten valmiuksista jäljittää ja tunnistaa niitä tehokkaasti. Neuvoston päätöksessä 2007/845/YOS vahvistetaan vähimmäissäännöt, joiden nojalla jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavia kansallisia toimistoja helpottaakseen sellaisen rikoksen tuottaman hyödyn tai muun rikokseen liittyvän omaisuuden jäljittämistä ja tunnistamista, joka voidaan määrätä jäädytettäväksi tai takavarikoitavaksi taikka tuomita menetetyiksi.

Vuodesta 2015 alkaen kaikki jäsenvaltiot ovat nimenneet varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavat kansalliset toimistonsa, ja Europolin SIENA-sovelluksesta on tullut näiden toimistojen ensisijainen suojattu tiedonvaihtojärjestelmä (kaikilla kansallisilla toimistoilla Kyprosta, Maltaa, Romaniaa ja Sloveniaa lukuun ottamatta on varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava SIENA-yksikkö). Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen välinen tiedonvaihto on lisääntynyt merkittävästi kahdeksan viime vuoden aikana, 539 vaihdosta vuonna 2012 vuonna 2019 toteutettuihin 7 659 vaihtoon.

Komissio on järjestänyt vuodesta 2009 alkaen varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen foorumin kokouksia parhaiden käytäntöjen vaihtamiseksi toimistojen välillä, strategisia ja operatiivisia kysymyksiä koskevien keskustelujen käymiseksi ja tiedon jakamisen helpottamiseksi. Komissio ja Europol ovat toteuttaneet vuodesta 2011 alkaen myös kevyttä ”vertaisarviointiprosessia” varojen takaisin hankintaan liittyvien kansallisten järjestelmien keskeisten piirteiden arvioimiseksi.

Kun varojen takaisin hankintaa painotetaan entistä enemmän ja varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen yhteistyö kasvaa, toimistot saavat yhä enemmän varojen jäljittämistä koskevia pyyntöjä, jotka niiden on pystyttävä käsittelemään. Monet toimistot toivat esiin useita kysymyksiä vuonna 2017 toteutetun EU:n turvallisuuspolitiikan kattavan arvioinnin²⁶ yhteydessä ja hiljattain toukokuussa 2019 järjestetyssä toimistojen foorumin kokouksessa. Kysymykset koskivat muun muassa seuraavia:

- tarve antaa varallisuuden takaisin hankinnasta vastaaville toimistoille nopea pääsy vähimmäismäärään tietoja
- tarve vaihtaa tietoa SIENAn kautta rikoksiin liittyvän tiedon nopean ja turvallisen välittämisen mahdollistamiseksi
- tarve vahvistaa varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen valtuuksia (esimerkiksi kiireelliset jäädyttämisvaltuudet ja valmius jäljittää varoja lainvoimaisen rikostuomion jälkeen)

²⁶ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja ”EU:n turvallisuuspolitiikan kattava arviointi”, SWD(2017) 278 final, saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1589878760580&uri=CELEX:52017DC0407>

- tarve asettaa kiinteät ja tiukat määräjat varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston vastauksille toisen jäsenvaltion toimiston pyyntöihin.

Komissio tutkii mahdollisuuksia parantaa edelleen laittomasti hankittujen varojen jäljittämistä ja tunnistamista.

5. KANSAINVÄLINEN ULOTTUVUUS JA VAROJEN TAKAISINHANKINTA

Rikollisten varojen jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen katsotaan tehokkaaksi välineeksi myös kansainvälisen tason vakavaa ja järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan. Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus²⁷ (UNTOC, tehty vuonna 2000) ja korruption vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus²⁸ (UNCAC, tehty vuonna 2003) sisältävät määräyksiä, joiden mukaan niiden osapuolina olevien valtioiden on i) mahdollistettava laittomien varojen jäljittäminen, jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen alueillaan ja ii) vaihdettava tietoja ja tehtävä yhteistyötä varojen takaisinhankintaprosessissa. Sekä EU että kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet nämä yleissopimukset, ja niitä sovelletaan lähes yleismaailmallisesti, sillä yli 185 maata on ratifioinut molemmat.

Vielä yksi tärkeä kansainvälinen sopimus on rahanpesua ja menetetyksi tuomitsemista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (Varsovan yleissopimus)²⁹, joka tehtiin vuonna 2005. Se mahdollistaa varojen jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen ja kansainvälisen yhteistyön varojen takaisin hankkimiseksi. Tämän yleissopimuksen ovat ratifioineet useimmat Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, myös 21 EU:n jäsenvaltiota. Sen tiedonvaihtoa ja keskinäistä oikeusapua koskevia määräyksiä on käytetty menestyksekkäästi useissa tapauksissa, jotka liittyvät jäsenvaltioiden ja naapurimaiden väliseen yhteistyöhön.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan yhteydessä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän (FATF) standardit edellyttävät vastaavia toimenpiteitä, ja niissä edellytetään, että maat ottavat käyttöön jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevia vankkoja toimenpiteitä ja pystyvät tekemään yhteistyötä varojen takaisin hankkimiseksi. FATF toteaa, että *rikoshyödyn pienentäminen vaikuttaa riskin ja hyödyn tasapainoon, ja mahdollisuus menettää voittoa saattaa estää joitakin syyllistymästä rikoksiin. Se saattaa myös antaa rikoksen uhrille mahdollisuuden saada osittainen tai täysimääräinen korvaus, vaikka rikoshyötyjä siirrettäisiin ympäri maailmaa. Tämä on erityisen merkityksellistä varojen takaisinhankinnan osalta.*³⁰

Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan neuvoston yleissopimusten mukaiset keskinäisen avun menettelyt ovat muodollisia, ja niiden valmistelu saattaa kestää kauan. Siksi asianomaisten maiden viranomaisten väliset epäviralliset kuulemiset ovat

²⁷ <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

²⁸ <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>

²⁹ Rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista sekä terrorismin rahoittamista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus, CETS nro 198.

³⁰ Financial Action Task Force: Best Practices Paper – Best practices on confiscation (recommendations 4 and 38) and a framework for ongoing work on asset recovery, lokakuu 2012, saatavilla osoitteessa <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Best%20Practices%20on%20Confiscation%20and%20a%20Framework%20for%20Ongoing%20Work%20on%20Asset%20Recovery.pdf>

olennaisia ennen tällaisten menettelyjen käynnistämistä. Näin voidaan valmistella asianmukaisesti kaikki tarvittavat tiedot pyynnön vastaanottavan maan vaatimusten mukaisesti ja välttää menettelyn aloittaminen alusta menettelyvirheen takia. Huomattavaa tukea näihin menettelyihin tarjoavat varojen takaisinhankinnan ammattilaisten verkostot, kuten Camden Asset Recovery Inter-Agency -verkosto (CARIN). Näillä epävirallisilla verkostoilla on yhteyshenkilöitä kunkin jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisissa ja oikeuslaitoksissa, mikä helpottaa epävirallista tiedonvaihtoa sekä i) varojen tunnistamisen ja jäljittämisen että ii) keskinäistä oikeusapua koskevien pyyntöjen valmistelun osalta. Yhdessä alueellisten Asset Recovery Inter-Agency -verkostojen (ARIN)³¹ kanssa CARIN-verkosto kattaa yli 150 maata ja lainkäyttöaluetta.

6. PÄÄTELMÄT JA JATKOTOIMET

EU on tehnyt viime vuosina huomattavasti työtä helpottaakseen taloudellisia tutkimuksia ja yhdenmukaistaakseen menetetyksi tuomitsemista koskevaa lainsäädäntöä jäsenvaltioissa. Direktiivin hyväksyminen on johtanut merkittävään edistykseen varojen takaisinhankintaa koskevissa jäsenvaltioiden säädöskehyksissä. Niistä 26 jäsenvaltiosta, joita direktiivi sitoo, 24 on vuodesta 2014 alkaen antanut uutta lainsäädäntöä varmistaakseen, että niiden lainsäädäntö vastaa direktiivissä edellytetyjä tiukkoja vaatimuksia. Direktiivin täytäntöönpanon yleistilanne ympäri EU:ta voidaan katsoa tyydyttäväksi.

Varojen takaisinhankintaa koskevien jäsenvaltioiden oikeudellisten kehysten yleinen parantuminen näkyy myös myönteisessä luokituksessa, jonka ne saivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän (FATF) standardien mukaisissa arvioinneissa. Tähän mennessä on arvioitu 16 jäsenvaltiota, joiden oli saatettava direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään, ja niiden kaikkien on todettu noudattavan jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevaa standardia kaikilta tai suurelta osin.³² Kokonaistulokset menetetyksi tuomittujen varojen osalta eivät kuitenkaan ole tyydyttäviä, ja EU:ssa tuomitaan varoja menetetyksi edelleen erittäin vähän.

Tässä kertomuksessa esitetty analyysi osoittaa, että varojen takaisinhankinnan alalla on edelleen parantamisen varaa. Edistystä voitaisiin saada aikaan esimerkiksi i) laajentamalla niiden rikosten määritelmää, joihin direktiiviä sovelletaan, ii) ottamalla käyttöön tehokkaampia sääntöjä tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemisesta, iii) tarkentamalla jäädytettujen varojen hallinnointia, iv) ottamalla käyttöön säännöksiä varojen hallinnan siirrosta, menetetyiksi tuomittujen varojen sosiaalinen uudelleenkäyttö mukaan lukien, v) vahvistamalla rikoksen uhreille maksettavia korvauksia koskevat säännöt ja vi) vahvistamalla varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen valmiuksia jäljittää ja tunnistaa laittomia varoja.

Tästä syystä komissio aikoo arvioida mahdollisuuksia yhdenmukaistaa lisää varojen takaisinhankintaa koskevia EU:n järjestelmiä. Arviointi kattaa sekä direktiivin 2014/42/EU että neuvoston päätöksen 2007/845/YOS, koska kyky jäädyttää ja tuomita menetetyksi laittomia varoja on suoraan riippuvainen valmiudesta jäljittää ja tunnistaa niitä.

³¹ Alueellisiin ARIN-verkostoihin kuuluvat ARINSA (eteläinen Afrikka), RRAG (Latinalainen Amerikka), ARIN-AP (Aasian ja Tyynenmeren alue), ARIN-EA (Itä-Afrikka), ARIN-WA (Länsi-Afrikka) ja ARIN-CARIB (Karibian alue).

³² Lisätietoa FATF:n Moneyvalin keskinäisistä arvioinneista saa sivustolta <http://www.fatf-gafi.org/>

Direktiivin ja neuvoston päätöksen mahdollinen muuttaminen johtaisi varojen takaisinmaksua koskevan EU:n lainsäädännön laajaan uudistamiseen ja vahvistaisi edelleen toimivaltaisten viranomaisten valmiutta taata, että rikos ei kannata.